

Розвиток руху ветеранів баскетболу

Помещикова І.П., Чуча Н.І., Ляхова Т.П., Телешик Н.С.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Рухова активність людей зрілого віку є неодмінною умовою підвищення рівня здоров'я та працездатності, поліпшення показників фізичної підготовленості та функціонального стану, емоційної стійкості і успішної професійної діяльності. Спорт ветеранів є надійним інструментом покращення рухової активності населення. Системний підхід є запорукою підвищення ефективності ветеранського спорту як складника масового спорту. Спортивне довголіття, як важливе соціальне і культурне явище, в останні роки все частіше стає об'єктом наукових досліджень. Однак питання пов'язані із спортивною діяльністю ветеранів баскетболу нами були виявлені тільки у роботі Д. Внебрачного та О. Чернишевої, що і стало приводом наших досліджень. **Мета дослідження** – здійснити аналіз розвитку руху ветеранів баскетболу. **Методи дослідження:** аналіз літературних джерел, нормативно-правових документів та матеріалів міжнародної інформаційної мережі Internet. **Результати дослідження.** Рух Максібаскетболу був створений у Буенос-Айресі в 1969 році. У подальші роки були введені вікові категорії учасників. Зараз змагання у Максібаскетболі проводяться в наступних вікових категоріях: для чоловіків і жінок – 30+, 35+, 40+, 45+, 50+, 55+, 60+, для чоловіків ще – 65+, 70+, 75+. Ігри проходять за правилами ФІБА, виключення складає для категорій: жінки від 50 років і старше, і для чоловіків від 60 років і старше. На сьогодні до ФІМБА входять 42 країни, у тому числі і Україна. У 2019 році у Фінляндії відбувся чемпіонат світу по баскетболу серед ветеранів, в якому відразу три українські команди завоювали медалі. У категорії 45+ серед жінок збірна України отримала чемпіонський титул. Чоловіки в категорії 70+ стали срібними призерами, а в чоловічій команді 35+ – бронзові медалі. У 2009 році в Україні створена Асоціація ветеранів баскетболу України (АВБУ). Українські команди ветеранів регулярно беруть участь в різних вікових категоріях в Чемпіонатах України, у Всеукраїнській спартакіаді ветеранів спорту і в традиційних турнірах ветеранів в різних містах – Харкові, Миколаєві, Одесі, Києві, Дніпрі, Полтаві, Житомирі та ін. **Висновки.** Сьогодні в світі і в Україні баскетбол ветеранів є популярним і їм займається значна кількість спортсменів. Таким чином розвиток баскетбольного ветеранського руху в Україні потребує ґрунтовних об'єктивних наукових досліджень з проблем організації, методики спортивної, фізкультурно-спортивної та оздоровчої роботи, підготовки кадрів.

Ключові слова: спортсмени-ветерани; ветеранський спорт; рух ветеранів, ветерани баскетболу; максібаскетбол.

Вступ. Міжнародний спортивний рух ветеранського спорту почав формуватися в кінці ХІХ – на початку ХХ ст., про що свідчить створення низки організацій, які забезпечують проведення значної кількості змагань міжнародного рівня і великий інтерес до них з боку ветеранів фізичної культури і спорту (Татарчук, 2011)

Кінець 90-х років ХХ століття в системі міжнародного спорту

характеризується активізацією розвитку спорту ветеранів. На широкому міжнародному рівні організуються та успішно проводяться різноманітні спортивні змагання з різних видів спорту для атлетів віком від 35 років. Рік у рік спостерігається зростання кількісних показників офіційних та інших різноманітних міжнародних змагань ветеранів спорту (Курило, Лабскір, Любиев, & Фридлянд, 1999).

З 1995 році існує Міжнародна Асоціація Ветеранів Спорту (англ. International Masters Games Association

(IMGA), мета якої – пропаганда дружби та взаєморозуміння між ветеранами спорту всього світу незалежно від їх віку, статі, раси та віросповідання. Міжнародна асоціація ветеранів спорту є організацією, яка визнана Міжнародним олімпійським комітетом (МОК), її діяльність спрямована на підтримку олімпійського руху та філософії Олімпійської хартії «Спорт для всіх». Асоціація своєю діяльністю пропагує заняття спортом у будь-якому віці, а дух змагальності, який проявляється в межах Ігор ветеранів, дозволяє зберегти мотивації та гарне самопочуття на все життя (<https://www.imga.ch/>).

Починаючи з 1994 року ветерани спорту України є постійними учасниками Всесвітніх ігор майстрів, чемпіонатів світу та Європи. Станом на 2010 рік, згідно інформаційної довідки Ради ветеранів фізичної культури і спорту щорічно 700-800 провідних спортсменів-ветеранів беруть участь у міжнародних змаганнях, де здобувають чимало нагород (Татарчук, 2011). У 2007 р в Україні було створено Раду ветеранів фізичної культури і спорту на підставі пункту 4.3. Положення про Раду ветеранів фізичної культури і спорту, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, а також Національним олімпійським комітетом України від 27.07.07 № 2691/1157/1 «Про подальший розвиток ветеранського руху у сфері фізичної культури і спорту України на 2007-2011 роки. А в 2011 р Рада ветеранів фізичної культури і спорту України було реорганізовано у всеукраїнський союз громадських організацій «Асоціація ветеранів спорту України» (Козлова, 2013). Сьогодні в Україні в структурі управління функціонують такі органи спортивного руху ветеранів: відділ координації розвитку масового спорту, спорту інвалідів і ветеранів департаменту фізичної культури Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту; Рада ветеранів фізичної культури і спорту та Всеукраїнський союз ветеранів спорту. Здійснюючи чималу статутну діяльність, вони посідають вагоме місце в організації руху ветеранів спорту в Україні (Кричко, 2007).

Нині в Україні діє понад 25 асоціацій ветеранів з різних видів спорту. Асоціації ветеранів спорту є громадськими організаціями і працюють безпосередньо під егідою федерацій з видів спорту (Вацеба, & Кричко, 2005). Сердюк, із співавторами відзначають, що сьогодні ветеранський спорт України існує тільки завдяки ініціативі окремих керівників регіонів та ентузіазму ветеранського активу деяких федерацій, які проводять змагання серед ветеранів зі свого виду спорту (академічне веслування, баскетбол, веслування на байдарках, волейбол, гандбол, легка атлетика, теніс, футбол та ін.) (Сердюк, Черненко, Жержерунов, & Шартон, 2017).

Спорт ветеранів є надійним інструментом покращення рухової активності населення. Системний підхід є запорукою підвищення ефективності ветеранського спорту як складника масового спорту. Такий підхід передбачає поєднання зусиль держави, професіоналів і населення та сприяє формуванню здорового суспільства, здатного адекватно реагувати на виклики сьогодення (Пишов, Тимошенко, & Максимів, 2017).

Значні фізичні та психологічні, перевантаження у минулому спортсменів призводять до порушення здоров'я спортсмена, відсутність спортивної перспективи, зміна кола спілкування та пріоритетів можуть кардинально впливати на процес соціалізації спортсменів, що завершили спортивну кар'єру. Минулі досягнення у спорті тримають подумки спортсменів-ветеранів у межах спортивного життя. Тому і не дивно, що 10% колишніх спортсменів приймають участь у роботі шкільних спортивних секцій з метою передачі знань та досвіду молодим спортсменам. Ветерани спорту виступають у ролі суддів на змаганнях різного рівня. Також самі беруть участь у змаганнях на першість області, країни, Європи та світу. Змагання ветеранів-спортсменів мають за мету популяризації виду спорту, передачі досвіду молодим спортсменам та носять особистісно-психологічний аспект (<https://sworld.education/simpoz7/53.pdf>).

Проведені дослідження Д. Внебрачного та О. Чернишевої, дозволяють стверджувати, що оптимальна величина рухової активності істотно впливає на рівень фізичного розвитку, показники функціонального стану і рухової підготовленості ветеранів спорту. При підвищенні сили гальмування і зниження сили збудливості нервових клітин, у ветеранів спорту відбувається зниження концентрації уваги і спостерігається довше тривалий латентний період простих рухових і диференційованих реакцій. Що призводить до зниження показників функціонального стану і більш низького рівня працездатності. Результати дослідження авторів свідчать про позитивний вплив продовження занять спортом ветеранів, відзначається поліпшення показників, які характеризують прояв: сили м'язів черевного преса – на 55,2% від вихідного рівня; м'язів спини – на 45,4%; м'язів ніг – на 58,7%; рук – на 65,8%; швидкісної витривалості – на 52,4%; загальної витривалості – на 8,9% (Внебрачный, & Чернышева, 2007).

З урахуванням вікових особливостей та стану здоров'я спортсменів-ветеранів у процесі тренування необхідно використовувати лікарсько-педагогічний контроль за функціональним і фізичним станом. Рухова активність людей зрілого віку є неодмінною умовою підвищення рівня здоров'я та працездатності, поліпшення показників фізичної підготовленості та функціонального стану, емоційної стійкості і успішної професійної діяльності (Горіна, 2016).

Спортивне довголіття, як важливе соціальне і культурне явище, в останні роки все частіше стає об'єктом наукових досліджень. Важко уявити більш переконливі доводи про здоровий спосіб та стиль життя, ніж наочні приклади спортивних та професійних досягнень ветеранів (Перебийніс, 2013).

Питання підготовки дзюдоїстів-ветеранів вивчали В. Б. Перебийніс, К. В. Ананченко, О. В. Хацаюк, С. Л. Пакулін (Ананченко, Перебийніс, & Пакулін, 2016; Ананченко, & Хацаюк, 2018; Перебийніс, 2016; Перебийнос, & Ананченко, 2012;

Мулик, Ананченко, Перевозник, Перебийніс, & Сорока, 2019), ветеранів-футболістів В. В. Мулик, В. І. Перевозник, (Перевозник, 2004; Мулик, & Перевозник, 2017), фізичний стан ветеранів велосипедного спорту В. В. Горіна, В. Крупський, В. В. Мулик (Горіна, 2017; Крупський, 2004; 2006; Мулик, 2003) у гирьовому спорті С. В. Погодіна, С. Н. Козлова, М. М. Філіппов, М. Л. Кирилюк, (Погодіна, Козлова, Філіппов, & Кирилюк, 2013), у важкій атлетиці В. Г. Олешко, Ю. А. Лутовінов, В. Н., Лисенко, К. В. Ткаченко (Олешко, Лутовінов, Лисенко, & Ткаченко, 2012; Лутовінов, Олешко, & Лысенко, 2007), у спортивному скелелазінні Ю. В. Котченко (Котченко, 2013), у волейболі Е. П. Волков, Т. П., Ляхова, Е. Я. Стрельникова (Волков, Ляхова, & Стрельникова, 2011).

Питання пов'язані із спортивною діяльністю ветеранів баскетболу нами були виявлені тільки у роботі Д. Внебрачного та О. Чернишевої. За даними авторів до основних причин продовження занять баскетболом після завершення спортивної кар'єри є: зміцнення здоров'я та підтримання працездатності – у 100% опитаних авторами; подобаються заняття баскетболом – 100%; спілкування з друзями – 85,9%; прагнення до фізичної досконалості – 43,2%; ностальгія – 15,8%; незадоволеність досягненням результату в період активних занять спортом – 8,6% (Внебрачный, & Чернышева, 2007). Відсутність досліджень з даної теми у баскетболі спонукала наші дослідження.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно теми плану НДР Харківської державної академії фізичної культури «Удосконалення навчально-тренувального процесу в спортивних іграх» на 2019-2023 рр державний реєстраційний номер: 0119U101644.

Мета дослідження – здійснити аналіз розвитку руху ветеранів баскетболу.

Матеріал та методи дослідження. Методи дослідження: аналіз літературних джерел, статистичної інформації, нормативно-правових документів та

матеріалів міжнародної інформаційної мережі Internet.

Результати дослідження та обговорення результатів. Рух максібаскетболу був створений у Буенос-Айресі в 1969 році. Група колишніх баскетболістів зібралися разом і влаштували ігри на корті, через декілька місяців Едуардо Родригес Ламас оголосив про відкриття Союзу Ветеранів Баскетболу Аргентини. У подальші роки були введені вікові категорії учасників. Перший міжнародний турнір пройшов в Аргентині в 1978 році у рамках чемпіонату Південної Америки при спонсорській допомозі Федерації Баскетболу Південної Америки, під патронажем ФІБА. Впродовж 70-х років Аргентинські ініціативи почали просування максібаскетболу в інші країни. На цьому шляху ветеранський рух успішно розвивався в Уругваї, Бразилії, Чилі, Перу, Коста-Ріці, Гватемалі. У 1982 році у Буенос-Айресі пройшли I Пан-Американские ігри при спонсорстві Пан-Американської конфедерації і патронажем ФІБА. У 1984 році група спортсменів-ентузіастів Канади запропонувала ідею проведення Міжнародного спортивного зльоту ветеранів (International Sport Jamboree for Mature People). За допомогою аргентинських баскетболістів в 1985 році були проведені так звані Masters Games. Впродовж 80-х років назва ігор, що проводяться, варіювалася по-різному - Майстри, Сеньйори, Ветерани, Золоті діди і т.д. Секретар Аргентинської федерації Хиларио Брионес запропонував для назви нове слово «максібаскетбол» (Maxibasketball), протилежне до мінібаскетболу, початкової баскетбольної категорії. У 1985 році народилася Федерація Максібаскетболу Аргентини. Ідея про проведення Світового чемпіонату по максібаскетболу почала своє просування по світу, і в 1991 році у Буенос-Айресі пройшов перший Чемпіонат світу по баскетболу серед ветеранів за участю 32 команд з восьми країн: Уругваю, США, Гватемали, Бразилії, Росії, Естонії, Фінляндії і Аргентини. 21 серпня 1991 року була створена Міжнародна Федерація Максібаскетбола. Її першим президентом

став аргентинець Едуардо Родригес Ламас (<https://ru.wikipedia.org/wiki/>).

Зараз змагання у максібаскетболі проводяться в наступних вікових категоріях: для чоловіків і жінок – 30+, 35+, 40+, 45+, 50+, 55+, 60+, для чоловіків ще – 65+, 70+, 75+. Ігри проходять за правилами ФІБА, виключення є для категорій: жінки від 50 років і старше, і для чоловіків від 60 років і старше. Для них визначається правило 30-секундного володіння м'ячем командою і гравець нападу знаходиться в зоні штрафного кидка не більше 10 секунд (<https://ru.wikipedia.org/wiki/>).

З 1993 році число команд у складі Міжнародної Федерації Максібаскетболу збільшилося до 34 – тільки в чоловічій категорії, і до 10 країн в жіночій. Чемпіонат світу по баскетболу серед ветеранів – міжнародний турнір по максібаскетболу, що проводиться з 1991 р., раз в 2 роки під егідою ФІМБА є найпрестижнішим ветеранським турніром по баскетболу. З 2000 р. раз у 2 роки під егідою ФІМБА проводиться чемпіонат Європи по баскетболу серед ветеранів – європейський міжнародний турнір по максібаскетболу (<https://ru.wikipedia>).

На сьогодні до ФІМБА входять 42 країни, у томи числі і Україна. У 2019 році у Фінляндії відбувся чемпіонат світу по баскетболу серед ветеранів, в якому відразу три українські команди завоювали медалі. У категорії 45+ серед жінок збірна України отримала чемпіонський титул. Чоловіки в категорії 70+ стали срібними призерами, а чоловіки команди 35+ – бронзові медалі.

Рух ветеранів баскетболу є важливою складовою частиною спортивного руху в Україні, який відіграє важливу роль в соціалізації спортсменів, їх кооперативному об'єднанні, матеріальній та моральній підтримці.

2009 року була утворена Асоціація ветеранів баскетболу України, обрані її керівні органи. Президентом АВБУ затверджено Крайнюка О. Б., віцепрезидентами Карпукіна В. Г. та Косенка Ю. І. Асоціація отримала державну реєстрацію, стала колективним членом ФБУ, засновником Всеукраїнської асоціації ветеранів спорту України. Це єдина

організація, яка має право представляти баскетбол ветеранів України на міжнародній арені. Нині АВБУ одна з найбільш дійових структур ветеранів спорту України. Її президент невтомний В. Г. Карпукін.

Максібаскетбольний клуб МБК «AMIGO» м. Миколаїв розпочав діяльність як громадська організація з 1993 року. Команди клубу – призери та чемпіони Світу та Європи за версією ФІМБА, чемпіонатів та Спартакіад України, починаючи з 1993 року. Учасники більшості турнірів, присвячених пам'яті видатних гравців і популяризаторів баскетболу в Україні. Вже більше двадцяти років клуб «AMIGO» щорічно приймає в Миколаєві учасників двох турнірів. Команди різних вікових категорій, відомі під назвою «AMIGO», беруть участь у різних міжнародних змаганнях. Чимала заслуга в цьому засновника і президента ліцензованого ФІМБА Миколаївського МБК «AMIGO», повноважного представника ФІМБА в Україні, доктора технічних наук, професора Юрія Жукова. В рамках ФІМБА гравці МБК «AMIGO» брали участь в чемпіонатах Світу і Європи, починаючи зі Словенії (Любляна-2001) до Ігор Ліги Чемпіонів і останнього Чемпіонату Європи (Волошин, & Сушко, 2019).

Нині колективними членами Асоціації ветеранів баскетболу є 25 обласних осередків і 30 клубів, які нараховують від 20 до 50 членів кожний.

Асоціації ветеранів баскетболу щорічно влаштовує баскетбольні турніри. Українські команди ветеранів регулярно беруть участь в різних вікових категоріях в Чемпіонатах України, у Всеукраїнській спартакіаді ветеранів спорту і в традиційних турнірах ветеранів в різних містах – Харкові, Миколаєві, Одесі, Києві, Дніпрі, Полтаві, Житомирі та ін.

Змагання, що проводять ветерани баскетболу на місцях, організовуються для вшанування пам'яті тренерів, суддів, гравців, які пішли із життя, вони набувають авторитету, стають масовими, ширяться, викликають інтерес в уболівальницького загалу, керівництва. Вони стали справжніми спортивними святами (Волошин, & Сушко,

2019).

Щорічно в січні у Мукачево проводиться міжнародний Різдвяний турнір, який у 2020 році пройшов тринадцятий раз. Цього разу зібралися учасники із Словаччини, Латвії і України. Вітчизняні команди представляли Київ, Кривий ріг, Одеса, Дрогобич, Полтаву, Харків, Ужгород, Львів. Жінки змагалися в двох вікових категоріях: до 40 і після 45 років, чоловіки у трьох вікових категоріях: до 40 і після 45 і після 55 років. У Києві в листопаді проходить традиційний міжнародний турнір пам'яті Миколи Баглея, в ньому беруть участь чоловічі і жіночі команди ветеранів з України і Молдови. В м. Дніпро у жовтні проходить Кубок пам'яті ЗТУ Говорунова Н. І. (а з 2016 р. і ЗТУ Таслицького Е.Б.). В Харкові є традиційним міжнародний турнір ветеранів «Відкритий Кубок Харкова пам'яті ЗТУ Ф.М. Маргуліса», де беруть участь чоловіки у категоріях 40+ і 50 та турніри пам'яті Б. Ланевського та С. Ринденко. З жовтня 2018 року в Харкові проходить турнір по баскетболу серед жіночих команд ветеранів пам'яті О. А. Єфімова. У м. Миколаїв збираються на Всеукраїнські ігри пам'яті М. М. Баки баскетболісти чоловіки категорії 60+. У грудні у м. Житомир традиційно проходить міжнародний турнір пам'яті Корольова С. П., де беруть участь чоловіки 40+, 55+. У квітні у м. Кривий Ріг проводяться Всеукраїнські ігри категорії жінки 45+, чоловіки 55+, у травні у м. Світловодські – чоловіки 45+ та у м. Запоріжжя чоловіки категорії 70+, у м. Біла Церква – чоловіки 35-40+, в серпні в Одесі – жінки 35, чоловіки 65+. У травні у м. Кропивницький проводиться Всеукраїнський турнір пам'яті Вязовского Л. О., Дубіна В. О., для жінок 40+ та чоловіків 50+. Вересень це час проведення Всеукраїнського турніру «Кубок пам'яті Юрія Лизогуба» у м. Бердянськ, для жінок категорії 40+, жовтень – Всеукраїнського турніру пам'яті Г. С. Чечуро у м. Житомир для чоловіків категорії 55+, листопад – Кубку пам'яті С. Коненко у м. Дружківка для чоловіки 45+.

Ветеранський рух баскетболістів Харківщини очолює Євгеній Петров і Петро Вініченко.

У 1993 році чоловіча команда ветеранів м. Харкова дебютувала в 1 чемпіонаті України по баскетболу серед ветеранів в м. Алушта і посіла 4 місце. Потім настав не значний спад і тільки із створенням в 1998 році Харківської міської громадської організації «Баскетбольний клуб ветеранів» (ініціатором створення, а потім і керівником якої став Євгеній Петров) ветеранський баскетбол Харківщини став набирати оберти. До складу клубу ветеранів входять гравці, які піднімали і примножували славу Харківського баскетболу, виступаючи в різний час за команди майстрів «Динамо» (Харків), «Маяк» (Харків), «Авангард» (Харків), ДСК-2 (Харків) і «Будівельник» (Харків), а також за команди «ГПТ» (Харків), «Кіровоць» (Харків), «Універ Баскет» (Харків), «Політехнік» (Харків), «УНІВД» (Харків) (<http://diduguns.com.ua/>). Жіночий рух ветеранів Харківщини з 2018

року очолює Петро Вініченко, який є президентом Харківської федерації ветеранів баскетболу.

Висновки. Сьогодні в світі і в Україні баскетбол ветеранів є популярним і їм займається значна кількість спортсменів. Таким чином розвиток баскетбольного ветеранського руху в Україні потребує ґрунтовних об'єктивних наукових досліджень з проблем організації, методики спортивною, фізкультурно-спортивною та оздоровчої роботи, підготовки кадрів.

Перспектива подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення стану фізичної та функціональної підготовленості спортсменів ветеранів баскетболу України.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Ананченко, К.В., & Хацаюк, О.В. (2018). Особливості тренувального процесу та техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів-ветеранів. *Єдиноборства*, (2), 4-18.
- Ананченко, К.В., Перебийніс, В.Б., & Пакулін, С.Л. (2016). Удосконалення техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів на етапі виходу зі спорту вищих досягнень. *Trajectoriâ Nauki= Path of Science*, 2(2), 5.34-5.51.
- Вацеба, О., & Крицко, І. (2005). Історичні та організаційно-методичні аспекти формування та розвитку руху ветеранів спорту в Україні. *XI міжнародний Олімпійський конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх»*, 47.
- Внебращный, Д., & Чернышева, Е. (2007). Мониторинг функционального и физического состояния ветеранов спорта. *Молода спортивна наука України*, 5, 56-61.
- Волков, Е.П., Ляхова, Т.П., & Стрельникова, Е.Я. (2011). Особенности использования тактических схем игры женских волейбольных команд на соревнованиях Кубка Украины среди ветеранов. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (1), 65-68.
- Волошин, А., & Сушко, Р. (2019). *Баскетбол України*. Монографія. К. : ФБУ.
- Горіна, В.В. (2016). Вплив рухової активності на фізичний стан ветеранів спорту. *Міжнародна науково-практична конференція " Фізична культура, спорт та здоров'я"*, 26-29.
- Горіна, В.В. (2017). Аналіз впливу рухової активності на фізичний стан ветеранів велосипедного спорту. *Основи побудови тренувального процесу в циклічних видах спорту*, (1), 18-22.
- Козлова, С. (2013). Особенности развития спорта ветеранов в автономной республике Крым. *Молода спортивна наука України*, 2, 77-82.
- Котченко, Ю.В. (2013). Порівняльний аналіз ефективності виступу спортсменів-ветеранів у змаганнях зі спортивного скелелазіння. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (3 (36)), 62-65.

- Кричко, І. (2007). Організаційно-методична діяльність керівних органів руху ветеранів спорту в Україні. *Молода спортивна наука України*. 163-166.
- Крупський, В. (2006). Дослідження ефективності деяких контрольних вправ та нормативи по оцінці загальної і спеціальної фізичної підготовки лижників-ветеранів. *Актуальні аспекти підготовки спортсменів*, 207-211.
- Крупський, В.П. (2004). Особливості тренування лижників-ветеранів на етапі без посередньої підготовки до змагань. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, (4), 50-56.
- Курило, С., Лабскір, В., Любєєв, А., & Фридлянд, Э. (1999). Анализ взаимосвязей и взаимоотношений спорта ветеранов с олимпийским движением. *Олимпийское движение и социальные процессы: материалы IX Всерос. науч. прак. конф.*, 128.
- Лутовинов, Ю.А., Олешко, В.Г., & Лысенко, В.Н. (2007). Физическое развитие и физическая подготовленность ветеранов тяжелоатлетов. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, (3), 74-77.
- Мінц, М.О., & Димов, К.В. Соціальна адаптація спортсменів після завершення спортивної кар'єри. <https://sworld.education/simpoz7/53.pdf>
- Мулик, В.В. (2003). Исследование системы подготовки ветеранов в лыжных видах спорта циклического характера. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, (2), 82.
- Мулик, В., & Перевозник, В. (2017). Вплив тренувального процесу на функціональний стан та показники фізичних якостей спортсменів-ветеранів на етапах виходу зі спорту вищих досягнень. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (1 (57)), 72-78. doi:10.15391/sns.v.2017-1.012.
- Мулик, В., Ананченко, К., Перевозник, В., Перебийніс, В., & Сорока, В. (2019). Характеристика фізичних якостей єдиноборців-ветеранів різних вікових груп. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, (1), 29-35. doi:10.32652/tmfvs.2019.1.29–35
- Олешко, В.Г., Лутовинов, Ю.А., Лисенко, В.Н., & Ткаченко, К.В. (2012). Особливості фізичного розвитку, фізичної та технічної підготовленості важкоатлетів-ветеранів різних груп вагових категорій. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 1, 80-83.
- Офіційний сайт International Masters Games Association – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.imga.ch/>
- Перебийнос, В.Б., & Ананченко, К.В. (2012). Формирование оптимального технического арсенала дзюдоистов-ветеранов. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (2), 100-103.
- Перебийніс, В.Б. (2013). Особливості спортивної підготовки дзюдоїстів-ветеранів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (4 (37)), 56-59.
- Перебийніс, В.Б. (2016). Підвищення ефективності підготовки дзюдоїстів-ветеранів на етапі виходу зі спорту вищих досягнень. *Trajectoriâ Nauki= Path of Science*, 2(6), 3.1-3.14.
- Перебийніс, В., & Пакулін, С. (2016). Оцінка біологічного віку та «кількості здоров'я» дзюдоїстів-ветеранів на етапі виходу із спорту вищих досягнень. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (6 (56)), 74-78.
- Перевозник, В.І. (2004). *Особливості побудови тренувального процесу футболістів-ветеранів* (Дис. Канд. Наук з фізичного виховання і спорту). Харків, Україна.
- Пижов, В., Тимошенко, Л., & Максимів, Л. (2017). Спорт ветеранів: тенденції, проблеми, перспективи. <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/7676/1/>
- Погодіна, С.В., Козлова, С.Н., Філіппов, М.М., & Кирилук, М.Л. (2013). Особливості реакцій стрес-реалізуючих систем організму у ветеранів гирьового спорту при виконанні змагальних вправ. *Спортивна медицина і фізична реабілітація*, (2), 49-53.
- Сайт баскетбольного клубу ветеранів Дніпра. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dneprobasket.biggame.dp.ua/association/>

Сайт баскетбольного клубу ветеранів Харкова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://diduguns.com.ua/>

Сайт Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

Сердюк, Д.Г., Черненко, А.Є., Жержерунов, А.О., & Шартон, М. (2017). Аналіз сучасного стану розвитку ветеранського національний спорту. *Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт*, (1), 277-283.

Татарчук, І. (2011). Всесвітні ігри майстрів у змагальній діяльності ветеранів спорту (на прикладі аналізу проведення VII Всесвітніх ігор майстрів). *Молода спортивна наука України*, 2, 243-248.

Татарчук, І. (2011). Всесвітні ігри майстрів у змагальній діяльності ветеранів спорту (на прикладі аналізу проведення VII Всесвітніх ігор майстрів). *Молода спортивна наука України*, 2, 43-48.

Татарчук, І.П. (2011). Аналіз виступу українських ветеранів спорту на I Європейських іграх майстрів (Швеція, 2008 р.). *Педагогіка, психологія, та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 12, 113-115.

Стаття поступила до редакції: 15.05.2020 р.

Опублікована: 01.06.2020 р.

Анотація. Помещикова И.П., Чуча Н.И., Ляхова Т.П., Телешик Н.С. *Развитие движения ветеранов баскетбола.* Двигательная активность людей зрелого возраста является неременным условием повышения уровня здоровья и работоспособности, улучшения показателей физической подготовленности и функционального состояния, эмоциональной стойкости и успешной профессиональной деятельности. Спорт ветеранов является надежным инструментом улучшения двигательной активности населения. Системный подход является залогом повышения эффективности ветеранского спорта как составляющей массового спорта. Спортивное долголетие, как важно социальное и культурное явление, в последние годы все чаще становится объектом научных исследований. Однако вопросы связаны со спортивной деятельностью ветеранов баскетбола нами были выявлены только в работе Д. Внебрачного и Е. Чернышевой, что и стало поводом наших исследований. **Цель исследования** - осуществить анализ развития движения ветеранов баскетбола. **Методы исследования:** анализ литературных источников, нормативно-правовых документов и материалов международной информационной сети Internet. **Результаты исследования.** Движение Максибаскетбол было создано в Буэнос-Айресе в 1969 году. В дальнейшие годы были введены возрастные категории участников. Сейчас соревнования по максибаскетболу проводятся в следующих возрастных категориях: для мужчин и женщин - 30+, 35+, 40+, 45+, 50+, 55+, 60+, для мужчин еще - 65+, 70+, 75+. Игры проходят по правилам ФИБА, исключение действует только для категорий: женщины от 50 лет и старше, и для мужчин от 60 лет и старше. На сегодня к ФИМВА входят 42 страны, в тома числе и Украина. В 2019 году в Финляндии состоялся чемпионат мира по баскетболу среди ветеранов, в котором сразу три украинских команды завоевали медали. В категории 45+ среди женщин сборная Украины получила чемпионский титул. Мужчины в категории 70+ стали серебряными призерами, а у мужской команды 35+ - бронзовые медали. В 2009 году в Украине создана Ассоциация ветеранов баскетбола Украины (АВБУ). Украинские команды ветеранов регулярно участвуют в различных возрастных категориях в Чемпионатах Украины, во Всеукраинской спартакиаде ветеранов спорта и в традиционных турнирах ветеранов в разных городах - Харькове, Николае, Одессе, Киеве, Днепре, Полтаве, Житомире и др. **Выводы.** Сегодня в Украине и во всем мире баскетбол ветеранов является популярным, им занимается значительное количество спортсменов. В связи с чем, развитие баскетбольного ветеранского движения в Украине нуждается основательных объективных научных исследований проблем организации, методики спортивной, физкультурно-спортивной и оздоровительной работы, подготовки кадров.

Ключевые слова: спортсмены-ветераны; ветеранский спорт; движение ветеранов, ветераны баскетбола; максибаскетбол.

Abstract. Pomeshchikova I.P., Chucha N.I., Liakhova T.P., Teleshik N.S. *The development of the movement of basketball veterans. Motor activity of mature people is a necessary condition for improving the level of health and efficiency, improving the indicators of physical preparation and functional state, emotional resistance and successful professional activity. Sport of veterans is a reliable tool for improving the motor activity of the population. The system approach is the key to increasing the efficiency of veteran sports as a component of mass sports. Sports longevity, as a social and cultural phenomenon is important, has increasingly become the object of scientific research in recent years. However, the questions are connected with sports activity of basketball veterans were revealed by us only in the work of D. Vnebrachnyi and Y. Chernisheva, which became the reason of our research. Purpose of the research - to carry out the analysis of the development of the movement of basketball veterans. Research methods: analysis of references, standard and legal documents and materials of the international information network internet. Results of the research. The Maxibasketball movement was established in Buenos Aires in 1969. Age categories of participants were introduced in the following years. Now competitions in Maxibasketball are held in the following age categories: for men and women - 30+, 35+, 40+, 45+, 50+, 55+, 60+ years old, for men more - 65+, 70+, 75+ years old. Games take place according to FIBA rules; the exception is valid only for categories: women from 50 years old and older, and for men from 60 years old and older. Today FIMBA includes 42 countries, including Ukraine. The World Basketball Championship among veterans, in which three Ukrainian teams won medals, took place in 2019 in Finland. The national team of Ukraine received the championship title in the category 45+ among women. Men in the category 70+ became silver prize-winners, and male team 35+ - bronze medals. In 2009, Ukraine established the Association of Veterans of Basketball of Ukraine (AVBU). Ukrainian veteran teams regularly participate in various age categories in the Championships of Ukraine, in the All-Ukrainian Games of veterans of sport and in traditional tournaments of veterans in different cities – Kharkov, Nikolaiev, Odessa, Kiev, Dnepr, Poltava, Zhitomir, etc. Conclusions. Today all over the world and in Ukraine basketball of veterans is popular; it is engaged by a significant number of sportsmen. In this connection, the development of the basketball veteran movement in Ukraine needs thorough objective scientific research of organization problems, technique of sports, physical culture and health-improving works, training of personnel.*

Keywords: sportsmen-veterans; veteran sport; veteran movement, basketball veterans; maxibasketball.

References

- Ananchenko, K.V., & Hacajuk, O.V. (2018). Osoblyvosti trenuval'nogo procesu ta tehniko-taktychnoi' pidgotovlenosti dzjudoi'stiv-veteraniv [Peculiarities of training process and technical-tactical preparation of judoists-veterans]. *Jedynoborstva* [Martial arts], no (2), 4-18. [in Ukrainian].
- Ananchenko, K.V., Perebijnis, V.B., & Pakulin, S.L. (2016). Udoskonalennja tehniko-taktychnoi' pidgotovky dzjudoi'stiv na etapi vyhodu zi sportu vyshhyh dosjagnen' [The improvement of technical and tactical training of judoists at the stage of withdrawal from the sport of excellence]. *Traektoriâ Nauki= Path of Science*, no 2(2), 5.34-5.51.
- Vaceba, O., & Krycko, I. (2005). Istorychni ta organizacijno-metodychni aspekty formuvannja ta rozvytku ruhu veteraniv sportu v Ukrai'ni [Historical and organizational-methodological aspects of formation and development of the movement of veterans of sport in Ukraine]. *XI mizhnarodnyj Olimpijs'kyj kongres «Olimpijs'kyj sport i sport dlja vsih»* [XI The International Olympic Congress "Olympic sport and sport for all"], 47. [in Ukrainian].
- Vnebrachnyj, D., & Chernysheva, E. (2007). Monitoring funkcional'nogo i fizicheskogo sostojanija veteranov sporta [Monitoring of functional and physical states of veterans of sport]. *Moloda sportyvna nauka Ukrai'ny* [Young sports science of Ukraine], no 5, 56-61. [in Ukrainian].

- Volkov, E.P., Ljahova, T.P., & Strel'nikova, E.Ja. (2011). Osobennosti ispol'zovanija takticheskikh shem igry zhenskikh volejbol'nyh komand na sorevnovanijah Kubka Ukrainy sredi veteranov [Peculiarities of using the tactical schemes of female volleyball teams at competitions of the Cup of Ukraine among veterans]. *Slobozhans'kyj naukovo-sportyvnyj visnyk* [Slobozhanskyi herald of science and sport], no 1, 65-68. [in Ukrainian]. [in Ukrainian].
- Voloshyn, A., & Sushko, R. (2019). *Basketbol Ukrainy*. Monografija. K. : FBU.
- Gorina, V.V. (2016). Vplyv ruhovoi' aktyvnosti na fizychnyj stan veteraniv sportu [Influence of motor activity on physical state of veterans of sports]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferencija "Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ja"*, [The International Olympic Congress "Olympic sport and sport for all"], 26-29. [in Ukrainian].
- Gorina, V.V. (2017). Analiz vplyvu ruhovoi' aktyvnosti na fizychnyj stan veteraniv velosypednogo sportu [The analysis of motor activity impact on physical state of cycling veterans]. *Osnovy pobudovy trenuval'nogo procesu v cyklichnyh vyдах sportu* [Basics of training process construction in cyclic kinds of sport], no 1, 18-22. [in Ukrainian].
- Kotchenko, Ju.V. (2013). Porivnjal'nyj analiz efektyvnosti vystupu sportsmeniv-veteraniv u zmagannjah zi sportyvnoho skelelazinnja [The comparative analysis of efficiency of performance of sportsmen-veterans in sports climbing competitions]. *Slobozhans'kyj naukovo-sportyvnyj visnyk* [Slobozhanskyi herald of science and sport], no 3 (36), 62-65. [in Ukrainian].
- Kozlova, S. (2013). Osobennosti razvitija sporta veteranov v avtonomnoj respublike Krym [Development peculiarities of veteran sports in the autonomous republic of Crimea]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy* [Young sports science of Ukraine], no 2, 77-82. [in Ukrainian].
- Krups'kyj, V. (2006). Doslidzhennja efektyvnosti dejakyh kontrol'nyh vprav ta normatyvy po ocinci zagal'noi' i special'noi' fizychnoi' pidgotovky lyzhnykiv-veteraniv [The research of the effectiveness of some control exercises and standards for assessing the general and special physical training of veteran-skiers]. *Aktual'ni aspekty pidgotovky sportsmeniv* [Topical aspects of sports training], 207-211. [in Ukrainian].
- Krups'kyj, V.P. (2004). Osoblyvosti trenuvannja lyzhnykiv-veteraniv na etapi bez poseredn'oi' pidgotovky do zman' [Training peculiarities of veterans-skiers at the stage of directly preparation for competitions]. *Pedagogika, psihologija ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannja i sportu* [Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport], no 4, 50-56. [in Ukrainian].
- Krycko, I. (2007). Organizacijno-metodychna dijal'nist' kerivnyh organiv ruhu veteraniv sportu v Ukraini [The organizational-methodological activity of the governing bodies of the movement of veterans of sport in Ukraine]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy* [Young sports science of Ukraine], 163-166. [in Ukrainian].
- Kurilo, S., Labskir, V., Ljubiev, A., & Fridljand, Je. (1999). Analiz vzaimosvjazej i vzaimootnoshenij sporta veteranov s olimpijskim dvizheniem [The analysis of sports interconnections and interrelations of veterans with the Olympic movement]. *Olimpijskoe dvizhenie i social'nye processy: materialy IX Vseros. nauch. prak. konf.* [The Olympic movement and social processes: materials of the IX All-Russ. scien. pract. conf.], 128. [In Russian].
- Lutovinov, Ju.A., Oleshko, V.G., & Lysenko, V.N. (2007). Fizicheskoe razvitie i fizicheskaja podgotovlennost' veteranov tzhelozhatletov [Physical development and physical preparation of weightlifting veterans]. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, no 3, 74-77. [in Ukrainian].
- Minc, M.O., & Dymov, K.V. *Social'na adaptacija sportsmeniv pislja zavershennja sportyvnoi' kar'jery* [Social adaptation of sportsmen after completion of sports career]. Retrieved from <https://sworld.education/simpoz7/53.pdf>. [in Ukrainian].
- Mulyk, V.V. (2003). Issledovanie sistemy podgotovki veteranov v lyzhnyh vidah sporta ciklicheskogo haraktera [The research of the training system of veterans in ski sports of a cyclic nature]. *Pedagogika, psihologija ta medyko-biologichni problemy fizychnogo*

- vyhovannja i sportu [Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport], no 2, 82. [in Ukrainian].
- Mulyk, V., & Perevoznyk, V. (2017). Vplyv trenuval'nogo procesu na funkcional'nyj stan ta pokaznyky fizychnyh jakostej sportsmeniv-veteraniv na etapah vyhodu zi sportu vyshhyh dosjagnen' [The influence of the training process on the functional state and indicators of physical qualities of veteran athletes at the stages of withdrawal from sports of higher achievements]. *Slobozhans'kyj naukovo-sportyvnyj visnyk* [Slobozhanskyi herald of science and sport], no 1 (57), 72-78. doi:10.15391/snsv.2017-1.012. [in Ukrainian].
- Mulyk, V., Ananchenko, K., Perevoznyk, V., Perebyjnis, V., & Soroka, V. (2019). Harakterystyka fizychnyh jakostej jedynoborciv-veteraniv riznyh vikovyh grup [Characteristics of physical qualities of veteran wrestlers of different age groups]. *Teorija i metodyka fizychnogo vyhovannja i sportu* [Theory and methods of physical education and sport], no 1, 29-35. doi:10.32652/tmfvs.2019.1.29-35. [in Ukrainian].
- Oficijnyj sajt International Masters Games Association – [Official site International Masters Games Association]. Rezhym dostupu : <https://www.imga.ch/>
- Oleshko, V.G., Lutovinov, Ju.A., Lysenko, V.N., & Tkachenko, K.V. (2012). Osoblyvosti fizychnogo rozvytku, fizychnoi' ta tehnicnoi' pidgotovlenosti vazhkoatletiv-veteraniv riznyh grup vagovyh kategorij [Peculiarities of physical development, physical and technical preparation of weightlifters-veterans of different groups of weight categories]. *Psyhologika, psyhologija ta medykobiologichni problemy fizychnogo vyhovannja i sportu* [Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports], no 1, 80-83. [in Ukrainian].
- Perebejnos, V.B., & Ananchenko, K.V. (2012). Formirovanie optimal'nogo tehniceskogo arsenalu dzjudoistov-veteranov [Formation of optimal technical arsenal of judoists-veterans]. *Slobozhans'kyj naukovo-sportyvnyj visnyk* [Slobozhanskyi herald of science and sport], no 2, 100-103. [in Ukrainian].
- Perebijnis, V.B. (2016). Pidvyshhennja efektyvnosti pidgotovky dzjudoi'stiv-veteraniv na etapi vyhodu zi sportu vyshhyh dosjagnen' [The efficiency increase in preparation of judoists-veterans at the stage of withdrawal from the sport of excellence]. *Traektorija Nauki= Path of Science*, no 2(6), 3.1-3.14.
- Perebijnis, V., & Pakulin, S. (2016). Ocinka biologichnogo viku ta «kil'kosti zdorov'ja» dzjudoi'stiv-veteraniv na etapi vyhodu iz sportu vyshhyh dosjagnen' [Assessment of biological age and "quantity of healthy" of judoists-veterans at the stage of withdrawal from the sport of excellence]. *Slobozhans'kyj naukovo-sportyvnyj visnyk* [Slobozhanskyi herald of science and sport], no 6 (56), 74-78. [in Ukrainian].
- Perebyjnis, V.B. (2013). Osoblyvosti sportyvnoi' pidgotovky dzjudoi'stiv-veteraniv [Peculiarities of sports training of judoists-veterans]. *Slobozhans'kyj naukovo-sportyvnyj visnyk* [Slobozhanskyi herald of science and sport], no 4 (37), 56-59. [in Ukrainian].
- Perevoznyk, V.I. (2004). *Osoblyvosti pobudovy trenuval'nogo procesu futbolistiv-veteraniv* [Peculiarities of training process construction of football veterans]. (Dys. Kand. Nauk z fizychnogo vyhovannja i sportu). Harkiv, Ukrai'na. [in Ukrainian].
- Pogodina, S.V., Kozlova, S.N., Filippov, M.M., & Kyryljuk, M.L. (2013). Osoblyvosti reakcij stres-realizujuchyh system organizmu u veteraniv gyr'ovogo sportu pry vykonanni zmagal'nyh vprav [Peculiarities of reactions of stress-implementing systems of the body at kettlebell lifting veterans during performance of competitive exercises]. *Sportyvna medycyna i fizychna rehabilitacija* [Sports medicine and physical rehabilitation], no 2, 49-53. [in Ukrainian].
- Pyzhov, V., Tymoshenko, L., & Maksymiv, L. (2017). *Sport veteraniv: tendencii', problemy, perspektyvy* [Veteran sports: trends, problems, prospects]. <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/7676/1/>

- Sajt basketbol'nogo klubu veteraniv Dnipra* [Website of the Dnipro Veterans Basketball Club]. dneprobasket.biggame.dp.ua/association. Retrieved from <http://dneprobasket.biggame.dp.ua/association/>. [in Ukrainian].
- Sajt basketbol'nogo klubu veteraniv Harkova*. [Website of the Kharkiv Veterans Basketball Club]. diduguns.com.ua: Retrieved from <http://diduguns.com.ua/>. [in Ukrainian].
- Sajt Vikipedija* [Wikipedia site]. wikipedia.org/wiki Retrieved from: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Serdjuk, D.G., Chernenko, A.Je., Zherzherunov, A.O., & Sharton, M. \(2017\). Analiz suchasnogo stanu rozvytku veterans'kogo nacional'nyj sportu](https://ru.wikipedia.org/wiki/Serdjuk,_D.G.,_Chernenko,_A.Je.,_Zherzherunov,_A.O.,_&_Sharton,_M._(2017)._Analiz_suchasnogo_stanu_rozvytku_veterans'kogo_nacional'nyj_sportu) [The analysis of the modern state of development of veteran national sports]. *Visnyk Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu. Fizychno vyhovannja ta sport* [Journal of Zaporozhye National University. Physical education and sport], no 1, 277-283. [in Ukrainian].
- Tatarchuk, I. (2011a). Vsesvitni igry majstriv u zmagal'nij dijal'nosti veteraniv sportu (na prykladi analizu provedennja VII Vsesvitnih igor majstriv) [World games of masters in competition activity of veteran sports (on the example of analysis of carrying out the VII World games of masters)]. *Moloda sportyvna nauka Ukrai'ny* [Young sports science of Ukraine], no 2, 243-248. [in Ukrainian].
- Tatarchuk, I.P. (2011b). Analiz vystupu ukrai'ns'kyh veteraniv sportu na I Jevropejs'kyh igrah majstriv (Shvecija, 2008 r.) [The performance analysis of Ukrainian veterans of sports at the 1st European Games of Masters (Sweden, 2008)]. *Pedagogika, psihologija, ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannja i sportu* [Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports], no 12, 113-115. [in Ukrainian].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Помещикова Ірина Петрівна: *к. фіз. вих., доцент, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна.*

Помещикова Ирина Петровна: *к. физ. восп., доцент, Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, 61058, г. Харьков, Украина*

Irina Pomeschchikova: *PhD (Physical education and Sport), assistant professor, Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.*

<http://orcid.org/0000-0003-1343-8127>;

E-mail: pomeschikovaip@ukr.net

Чуча Наталія Іванівна: *старший викладач кафедри спортивних та рухливих ігор, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна.*

Чуча Наталья Ивановна: *старший викладач кафедри спортивних и подвижных игр, Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, 61058, г. Харьков, Украина*

Nataliia Chucha: *Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.*

<https://orcid.org/0000-0002-2564-4860>

E-mail: natali.chucha@ukr.net

Ляхова Тамара Петрівна: *старший викладач кафедри спортивних та рухливих ігор, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна.*

Ляхова Тамара Петровна : *старший викладач кафедри спортивних и подвижных игр, Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, 61058, г. Харьков, Украина*

Tamara Lyakhova: *Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.*

<https://orcid.org/0000-0003-4853-0513>

E-mail: tamaraliahova29@gmail.com

Телешик Надія Сергіївна: *магістрант, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна.*

Телешик Надежда Сергеевна: *магістрант, Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, 61058, г. Харьков, Украина*

Nadezhda Teleshik: *Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.*

<https://orcid.org/0000-0001-9356-2894>

E-mail: nadezda.teleshik@gmail.com